

14^ο Πανελλήνιο Συμπόσιο Επικούρειας Φιλοσοφίας

ΑΘΗΝΑ

17 | 18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2024

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΕΡΑΚΑ

Διοργάνωση

Δήμος Παλλήνης

Κήπος Αθηνών

Κήπος Θεσσαλονίκης

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΒΟΛΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

www.epicuros.gr

Υπό την αιγίδα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

2330 έτη από την ίδρυση του Κήπου

Πρόγραμμα Συμποσίου

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΔΗΜΑΡΧΙΑΚΟ ΜΕΓΑΡΟ
Ιθάκης 12, 15344 Γέρακας
Τηλ. Κέντρο:
210 6604600,
Fax: 210 6612965
Email: press@pallini.gr

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΜΕΛΗ ΚΗΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Χρήστος Γιαπιτζάκης
Παναγιώτης Παναγιωτόπουλος
Λεωνίδας Αλεξανδρίδης
Ευαγγελία Πιτσικάλη

ΜΕΛΗ ΚΗΠΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

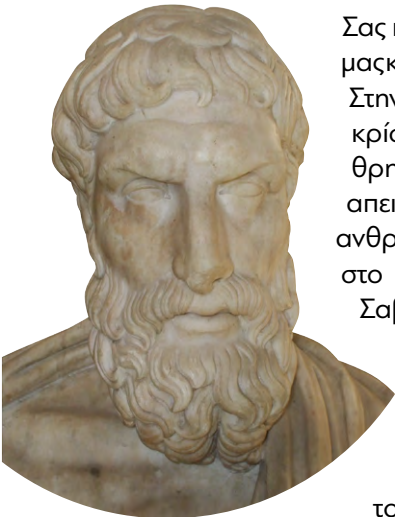
Αντώνης Μπιλίσσης
Δημήτρης Λιαρμακόπουλος
Γιάννης Αβραμίδης
Κώστας Κεχαγιάς

ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗΣ

Φωτεινή Μπαξεβάνη, Αντιδήμαρχος Πολιτισμού
Θεοδώρα Σιάρκου, Εντεταλμένη Σύμβουλος Πολιτισμού

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Φίλες και Φίλοι, Κυρίες και Κύριοι

Σας προσκαλούμε σε ένα κορυφαίο πολιτιστικό γεγονός στην χώρα μας και διεθνώς, που διοργανώνεται για δέκατη τέταρτη συνεχή χρονιά. Στην σημερινή εποχή της συνεχιζόμενης κοινωνικοοικονομικής κρίσης, των αυξανόμενων πολεμικών συρράξεων, του έντονου θρησκευτικού φανατισμού και των άμεσων περιβαλλοντικών απειλών, φιλοσοφικά σκεπτόμενοι πολίτες αναδεικνύουν την ανθρωπιστική και διαφωτιστική φιλοσοφία του Επικούρου στο 14^ο Πανελλήνιο Συμπόσιο Επικούρειας Φιλοσοφίας το Σαββατοκύριακο 17-18 Φεβρουαρίου 2024.

Το Πανελλήνιο Συμπόσιο διοργανώνεται από τον Δήμο Παλλήνης και τους Φίλους Επικούρειας Φιλοσοφίας «Κήπος Αθηνών» και «Κήπος Θεσσαλονίκης» στο Πολιτιστικό Κέντρο Γέρακα, στον αρχαίο Γαργηττό, τόπο καταγωγής του φιλοσόφου Επικούρου. Πρόκειται για έναν θεσμό που έχει αναδειχθεί ως το μεγαλύτερο πανελλήνιο φιλοσοφικό συνέδριο, καθώς από το 2011 το παρακολουθούν 300 έως και 500 σύνεδροι ανά έτος, ενώ το παρακολούθησαν διαδικτυακά περισσότερα από 3000 άτομα κατά την διάρκεια της επιδημίας του κορωνοϊού.

Η φετινή διεξαγωγή του Πανελληνίου Συμποσίου Επικούρειας Φιλοσοφίας είναι επετειακή, καθώς συμπίπτει με τα 2330 έτη από την ίδρυση της σχολής του Επικούρου, του Κήπου των Αθηνών, το 306 της προχριστιανικής χρονολογίας. Η Ελληνιστική εποχή, στην οποία έζησε ο Επίκουρος, έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με την σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης. Καθώς εκείνη την περίοδο ο Ελληνικός πολιτισμός είχε εξαπλωθεί στην Οικουμένη, η θεατρική συμπεριφορά των βασιλέων και των αυλικών τους έγινε συστατικό του δημόσιου βίου με στόχο τον εντυπωσιασμό των πολλών, συνυπήρχε πληθώρα υποκειμενικών απόψεων και ρητορική φλυαρία, μεγάλη εμπορική δραστηριότητα που δημιουργούσε ανώφελες επιθυμίες, πολλές φιλοσοφικές απόψεις ανάμεσα στις οποίες και ο σκεπτικισμός για τα πάντα, πολλές θρησκευτικές και μυθολογικές δοξασίες, καθώς και έντονες πολιτικές και πολεμικές αντιπαραθέσεις. Όλες τις αλληλοαντικρουόμενες τάσεις της εποχής του ο Επίκουρος τις αντιμετώπισε με εξαιρετική νηφαλιότητα. Αντιλήφθηκε ότι η ζωή δεν έχει ανάγκη από κενές δοξασίες αλλά από ηρεμία, οπότε χρειαζόταν μια εμπειρική μεθοδολογία γνώσης με κριτήρια αλήθειας, που να στηρίζεται στην αντικειμενική παρατήρηση της Φύσης και στην ελεύθερη σκέψη. Ο διαφωτιστής

Επίκουρος μετέδωσε γενναιόδωρα σε πολλούς τον τρόπο σκέψης και τις γνώσεις του, προσφέροντας στον κάθε άνθρωπο την ευκαιρία να επιλέξει να ζήσει έναν ευδαιμονικό βίο απελευθερώνοντας τον νου του από τις ανόητες πολυλογίες, τις υπερφυσικές μυθοπλασίες, την παράλογη δεισιδαιμονία, τις κενές ιδεοληψίες και την ψυχική ανισορροπία.

Για δέκατη τέταρτη συνεχή χρονιά, θα δοθεί η ευκαιρία στην ελληνική κοινωνία να έρθει σε επαφή με τον επιστημονικό ανθρωπισμό της φιλοσοφίας του Επίκουρου, που προσφέρει μια διαχρονική πνευματική θωράκιση απέναντι στα πανανθρώπινα ψυχολογικά, κοινωνικά και πολιτισμικά αδιέξοδα, με τον απλούστερο αλλά και αρτιότερο τρόπο προσέγγισης μιας ευδαιμονικής ζωής, με φρόνηση, αρετή, φιλία και αλληλεγγύη, ακόμη και σε δύσκολους καιρούς. Η διοργάνωση του Πανελληνίου Συμποσίου με ελεύθερη είσοδο για το κοινό είναι η δική μας συνεισφορά στην αναζήτηση της ψυχοσωματικής υγείας και της ευημερίας του κάθε ανθρώπου.

Με φιλική διάθεση

Οι Φίλοι της Επικούρειας Φιλοσοφίας

Πρόγραμμα Συμποσίου

Σάββατο 17 Φεβρουαρίου 2024

ΤΟ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ

15.30-16.30 Προσέλευση - Προαιρετικές Εγγραφές

16.30-17.00

ΕΝΑΡΞΗ

Κήρυξη Έναρξης

Χρήστος Απδόνης, Δήμαρχος Παλλήνης

Χαιρετισμοί

Ευαγγελία Πιτσικάλη, Εκπρόσωπος «Κήπου Αθηνών»

Νίκος Γραϊκούσης, Εκπρόσωπος «Κήπου Θεσσαλονίκης»

Εκπρόσωποι Ελληνικών «Κήπων»

Διεθνείς Φίλοι Επικούρειας Φιλοσοφίας

Η αληθινή δόξα και ο Κήπος του Επίκουρου Δραματουργική ανάγνωση
(Σενέκας, Επιστολή προς Λουκίλιο XXI - Μετάφραση Λεωνίδα Αλεξανδρίδη)

Θεοδώρα Σιάρκου, Ηθοποιός, Εντεταλμένη Σύμβουλος Πολιτισμού,
Ιστορικής Ανάδειξης και Τουριστικής Ανάπτυξης του Δήμου Παλλήνης

17.00-17.45

A. 2330 ΕΤΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΚΗΠΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ

Προεδρείο: Λεωνίδας Αλεξανδρίδης, Δημήτρης Λιαρμακόπουλος

Ο Κήπος του Επίκουρου στην αρχαιότητα

Παναγιώτης Παναγιωτόπουλος

Σύγχρονος Κήπος Θεσσαλονίκης

Αντώνης Μπιλίσης

Σύγχρονος Κήπος Αθηνών

Χρήστος Γιαπιτζάκης

17.45-18.10

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ - Επιτοίχιες Ανακοινώσεις

18.10-18.30

«Ο θάνατος δεν μας αφορά» Θεατρικό δρώμενο

(Από το έργο "Ένας Ευτυχισμένος Έλληνας" του Χρήστου Γιαπιτζάκη)

Σκηνοθέτης: Γιώργος Σταυριανίδης

Ηθοποιοί: Γιώργος Σταυριανίδης, Γιάννης Μονός

Σάββατο 17 Φεβρουαρίου 2024

18.30-20.00

Β. ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΑ ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥ ΖΗΝ

Προεδρείο: Χρήστος Γιαπιτζάκης, Αντώνης Μπιλίσης

Ο εγκέφαλος του ανθρώπου και ο Επικούρειος Κανόνας
Γιώργος Χρούσος

Η Επικούρεια Ηθική σήμερα
Δημήτρης Λιαρμακόπουλος

ΠΑ1. Επικούρεια Φιλοσοφία και σύγχρονη Θετική Ψυχολογία
Άννα Παγοροπούλου

ΠΑ2. Η σχέση μεταξύ κανόνα ήθους και φύσης από τον Επίκουρο
μέχρι σήμερα
Δημήτρης Χρηστάκης

Λουκρήτιος, Εκφραστής της Τέχνης, της Φιλοσοφίας και της Επιστήμης
Θεόδωρος Παπαγγελής

20.00-20.30

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Προεδρείο: Χρήστος Γιαπιτζάκης, Αντώνης Μπιλίσης

21.00

Συμπόσιο σε Ταβέρνα

Κυριακή 18 Φεβρουαρίου 2024

Η ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

10.00-10.30

Γ. ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΕΣ ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΣΤΟΝ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟ

Προεδρείο: Παναγιώτης Γιαβής, Νίκος Γραικούσης

Ελβέτιος - Χόλμπακ

Ευαγγελία Πιτσικάλη

Λα Μεττρί

Λεωνίδας Αλεξανδρίδης

10.30-11.30

Δ. ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Προεδρείο: Παναγιώτης Παναγιωτόπουλος,
Δημήτρης Λιαρμακόπουλος

Ο ρόλος της ομάδας και της συνεργασίας στην Επικούρεια φιλοσοφία και στην σύγχρονη εποχή

Στρατής Κατάκος

ΠΑ3. Επικούρεια θεώρηση της ανθρώπινης φύσης και κατάστασης
Γιώργος Γκόνης

ΠΑ4. Κενός εκείνου φιλοσόφου λόγος, ύψ' οὔ μηδὲν πάθος ἀνθρώπου
θεραπεύεται: Οι φιλοσοφικές καταβολές της σύγχρονης
Γνωσιακής Συμπεριφορικής Θεραπείας
Κωνσταντίνος Μάριος Ζαφειρόπουλος

ΠΑ5. Περί Παιδείας
Αντώνης Μπιλίσσης

ΠΑ6. Τα Άτομα στην Επιστολή προς Ηρόδοτον - Συσχετίσεις με την
Σύγχρονη Φυσική
Αναστάσιος Λιόλιος

11.30-12.00

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ - Επιτοίχιες Ανακοινώσεις - Ζωγραφική και Ποίηση

12.00-12.15

ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΛΑΥΣΗ

Κυριακή 18 Φεβρουαρίου 2024

12.15-13.00

Ε. ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΑ ΣΤΑΣΗ ΖΩΗΣ

Προεδρείο: Χρήστος Γιαπιτζάκης, Αντώνης Μπιλίσης

ΠΑ7. Τα θεολογικά στοιχεία της Επικούρειας Φιλοσοφίας
Ιωάννης Άβαρις Κοσμογιάννης

ΠΑ8. Η Φιλία ως εναλλακτική πολιτική κατά τον Επίκουρο
Γιώργος Ηλιόπουλος

ΠΑ9. Θεραπεύοντας επικούρεια τον φόβο του θανάτου
Κωνσταντίνα Γαβαλά

14.00-14.30

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΟΜΙΛΗΤΕΣ

Λεωνίδας Αλεξανδρίδης

Πολιτικός Μηχανικός,
Μεταφραστής Επικούρειων Κειμένων -
Μέλος και Καθηγέμονας Κήπου Αθηνών

Κωνσταντίνα Γαβαλά

Πολιτική Επιστήμων με Μεταπτυχιακό Κοινωνικής
Θεωρίας και Πολιτικής Φιλοσοφίας

Χρήστος Γιαπιτζάκης

Αναπληρωτής Καθηγητής Γενετικής και
Μέλος Επιτροπής Βιοηθικής της Ιατρικής
Σχολής του Εθνικού Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών, Συγγραφέας -
Ιδρυτικό Μέλος και Καθηγέμονας Κήπου Αθηνών

Γιώργος Γκόνης

Δρ. Ιατρικής, Χειρουργός, Συγγραφέας -
Μέλος Κήπου Αθηνών

Νίκος Γραικούσης

Οικονομολόγος - Μέλος Κήπου Θεσσαλονίκης

Κωνσταντίνος Μάριος Ζαφειρόπουλος

Φιλολόγος, Υποψήφιος Διδάκτωρ του Τμήματος
Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών

Γιώργος Η. Ηλιοπούλος

Δρ. Φιλοσοφίας, Συγγραφέας,
Μέλος Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού
του Τμήματος Φιλοσοφίας του Εθνικού
Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Στρατής Κατάκος

Δρ. Βιολόγος - Μέλος Κήπου Αθηνών

Ιωάννης Άβαρης Κοσμογιαννης

Θεολόγος

Δημήτρης Λιαρμακόπουλος

Νομικός, Συγγραφέας -
Μέλος Κήπου Θεσσαλονίκης

Αναστάσιος Λιόλιος

Ομότιμος Καθηγητής Πειραματικής Φυσικής
Στοιχειωδών Σωματιδίων της Σχολής Θετικών
Επιστημών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης - Μέλος Κήπου Θεσσαλονίκης

Αντώνης Μπιλίσσης

Δικηγόρος - Ιδρυτικό Μέλος
Κήπου Θεσσαλονίκης

Παναγιώτης Παναγιωτόπουλος

Πληροφορικός, Διαχειριστής www.epicuroso.gr,
Συγγραφέας, με Σπουδές στην Ιστορία και
Φιλοσοφία της Επιστήμης του Εθνικού
Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών -
Ιδρυτικό Μέλος και Καθηγέμονας Κήπου Αθηνών

Άννα Παγοροπούλου

Ομότιμη Καθηγήτρια Ψυχολογίας του Εθνικού
Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Θεόδωρος Παπαγγελής

Ακαδημαϊκός - Ομότιμος Καθηγητής Λατινικής
Φιλολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης

Ευαγγελία Πισικάλη

Φαρμακοποιός - Μέλος Κήπου Αθηνών

Δημήτρης Χρηστάκης

Ομότιμος Καθηγητής Μηχανολογίας του Τμήματος
Μηχανολόγων Μηχανικών του Ελληνικού
Μεσογειακού Πανεπιστημίου, Ηράκλειο Κρήτης

Γιώργος Χρούσος

Ομότιμος Καθηγητής Παιδιατρικής και
Ενδοκρινολογίας, Διευθυντής Ερευνητικού
Ινστιτούτου Υγείας Μητέρας Παιδιού
και Ιατρικής Ακριβείας της Ιατρικής
Σχολής του Εθνικού Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών.
Υποψήφιος βραβείου Νόμπελ Ιατρικής 2021

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΠΑ1. ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΘΕΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Άννα Παγοροπούλου

Η Επικούρεια Φιλοσοφία έχει σχέση τόσο με τον σύγχρονο κόσμο, όσο και με την ψυχοθεραπεία, ως επιστήμη. Ο 21ος αι. έχει χαρακτηριστεί ως αιώνας των νευροεπιστημών. Η ανάδειξη των είκοσι τεσσάρων (24) δυνάμεων του ανθρώπινου χαρακτήρα είναι το μείζον θέμα στη σύγχρονη Θετική Ψυχολογία. Οι δυνάμεις αυτές έχουν κατοχυρωθεί μέσω της παρατήρησης, και όλοι γνωρίζουμε πόσο σθεναρά η Επικούρεια Φιλοσοφία υποστηρίζει ότι η αναζήτηση της γνώσης είναι στέρεη μέσω της επιστημονικής παρατήρησης. Επιπλέον, οι δυνάμεις του χαρακτήρα συμποσούνται σε έξι (6) αρετές. Η εκπληκτική διαπίστωση της σύγχρονης επιστήμης της Ψυχολογίας είναι ότι οι τέσσερις (4) από τις έξι αυτές αρετές συμπίπτουν με τις αρετές που ανέδειξε στην αρχαιότητα ο ελληνικός πολιτισμός. Σοφία και Γνώση (wisdom), Ανδρεία (courage), Σωφροσύνη (self-control) και Δικαιοσύνη (justice). Η πρόκληση για τους σύγχρονους Κήπους είναι να αναζητήσουμε σε τι αντιστοιχούν οι δύο επόμενες αρετές, δηλαδή η Φροντίδα (Care), και η Υπέρβαση του Εαυτού (transcendence).

Μας δίνεται λοιπόν η ευκαιρία, στα πλαίσια του 14ου Πανελληνίου Συνεδρίου μας, να γίνουν ζυμώσεις, τόσο ως ανοιχτή συζήτηση στο Αμφιθέατρο του Πολιτιστικού Κέντρου Γέρακα, όσο και κατ' ιδίαν στη διάρκεια των διαλειμμάτων, ώστε να αλληλεπιδράσουμε μεταξύ μας, αλλά και με τους εκλεκτούς φίλους του Κήπου Θεσσαλονίκης, προς αναζήτηση αυτής της σημαντικής έκτης αρετής, η οποία δεν έχει ακόμη αντιστοιχηθεί με κάποια έννοια της Επικούρειας Φιλοσοφίας. Ας σημειωθεί ότι οι δυνάμεις του χαρακτήρα που συνθέτουν την εν λόγω αρετή είναι οι ακόλουθες πέντε (5): Εκτίμηση της ομορφιάς και της τελειότητας, Ευγνωμοσύνη για το δώρο της ζωής, Ελπίδα ότι μπορούμε να επηρεάσουμε τις καταστάσεις προς το καλύτερο, Χιούμορ, και (τελευταία αλλά όχι ύστατη) η πνευματικότητα (spirituality).

ΠΑ2. Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΚΑΝΟΝΑ ΗΘΟΥΣ ΚΑΙ ΦΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΚΟΥΡΟ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Δημήτρης Χρηστάκης

Η σχέση μεταξύ κανόνα ήθους και φύσης, από τον Επίκουρο μέχρι σήμερα, εξετάζεται ως προς την κανονικότητά της, την φυσικότητά της και την ηθική της. Η συνοχή της Επικούρειας σκέψης απηχεί την σύγχρονη αντίληψη, όπως αυτή εκφράζεται στις φυσικές επιστήμες και στην λειτουργία των κανονισμών, ιδιαίτερα αυτών της βιομηχανικής παραγωγής αλλά και των κανονισμών λειτουργίας κοινωνικών σωμάτων όπως της εκκλησίας και άλλων.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Προτείνεται η συσχέτιση μεταξύ ηθικού, κανονικού και φυσικού με στόχο την ενοποίηση των επιστημών. Ανιχνεύεται η ισχύς αυτής της σχέσης ηθικού, κανονικού και φυσικού στη σύγχρονη ηθική της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής πραγματικότητας ιδιαίτερα στον τομέα της επικοινωνίας και της διαχείρισης της πληροφορίας. Η ενότητα της επιστημονικής και τεχνολογικής αντίληψης απελευθερώνει τον ανθρώπινο νου από τις αυθεντίες των ειδικών που επιβάλλουν, μέσω ειδικής ορολογίας (κανόνας) και οικονομικών συμβάσεων (ήθους) την διαχείριση των πόρων που διέπονται από τον νόμο της φύσης. Ο νόμος της φύσης, ο νόμος του κανόνα και ο νόμος του ήθους, συσχετίζονται, συναρμολογούνται και συν-λειτουργούν αιώνες τώρα. Η απόκλιση από αυτήν την συλλειτουργία εξηγεί την ιστορία μας και ίχνη του μέτρου αυτής της απόστασης ανιχνεύονται εμφανέστατα και στον Όμηρο.

Το ερώτημα της αποτελεσματικότητας της τέχνης της συνοχής της γλώσσας, της γραμματικής δηλαδή, ως μέσου εξασφάλισης της συνεννόησης τίθεται στην ιστορία της γραμματικής τέχνης και του ρόλου της τέχνης αυτής στην εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, ιδιαίτερα σήμερα. Η κοινωνική συνοχή αποδεικνύεται ως εξαρτώμενη από την διαχρονικότητα και την διεθνικότητα του κανόνα της, της φύσης της και του ήθους της, των τριών υποστάσεων της ανθρωπότητας, της ιδιότητάς μας να είμαστε άνθρωποι, δηλαδή της ανθρωπιάς μας.

ΠΑ3. ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΑ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Γιώργος Γκόνης

Το διαχρονικό ερώτημα της φιλοσοφίας αφορά τον ίδιο τον άνθρωπο, την φύση και κατάστασή του. Η κατανόηση και ερμηνεία της ανθρωπινότητας εξαντλείται στην απαρίθμηση και περιγραφή όλων όσων συνθέτουν τον άνθρωπο και στην μελέτη των ικανοτήτων, των ενεργειών και αντιδράσεων που τον χαρακτηρίζουν. Η σύγχρονη τεχνοεπιστήμη με όπλα την γενετική, την πληροφορική, το διαδίκτυο, την ρομποτική, τη ναυτοτεχνολογία, την τεχνητή νοημοσύνη, αναζητά τρόπους για ποικιλότητα ανθρωπινη αναβάθμιση. Οι πιο ευφάνταστοι ξεπερνούν την αναβάθμιση μιλώντας και για τον μετάνθρωπο. Ανεξάρτητα από το ουτοπικό ή μη της όποιας μεταβολής επιβάλλεται η εκ νέου διερεύνηση της ανθρωπίνης φύσης και τρέχουσας κατάστασης.

Με βάση τις φυσιοκρατικές, αισθησιοκρατικές, εμπειρικές θέσεις της επικούρειας φιλοσοφίας, σκοπός της εισήγησης είναι να συμπεριλάβει τις τεκμηριωμένες επιστημονικές γνώσεις και να επιχειρήσει σύγχρονη αποτύπωση. Η γνώση της θαυμαστής πολυπλοκότητας του ανθρωπίνου εγκεφάλου, η εμπάθυνση κατανόησης της συνείδησης και της νοημοσύνης, επιβεβαιώνουν τις επικούρειες θέσεις για αισθητηριακή αντίληψη του κόσμου καθώς και

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

την ελευθερία της βούλησής του, παρά τους όποιους προκαθορισμούς και επιρροές. Κάθε άνθρωπος είναι φθαρτός, μοναδικός, ανεπανάληπτος και απρόβλεπτος.

ΠΑ4. ΚΕΝΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΛΟΓΟΣ, ΥΦ' ΟΥ ΜΗΔΕΝ ΠΑΘΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΕΤΑΙ: ΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΓΝΩΣΙΑΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Κωνσταντίνος Μάριος Ζαφειρόπουλος

Εισαγωγή: Η αναδρομική σύνδεση της Γνωσιακής Συμπεριφορικής Θεραπείας (CBT) με την αρχαία Φιλοσοφία γενικά, και ειδικότερα με την Επικούρεια και τη Στωική Φιλοσοφία είναι αρκετά γνωστή. Τη σύνδεση της Φιλοσοφίας με τη CBT ανέδειξε περισσότερο ο Donald Robertson ο οποίος επικείμενος να αποδείξει ότι η προέλευση της σύγχρονης ψυχοθεραπείας, της αυτοβοήθειας, της αυτοβελτίωσης αλλά και γενικότερα των ψυχοθεραπευτικών μεθόδων με γνωσιακό και συμπεριφορικό προσανατολισμό, μπορεί να εντοπιστεί σε κλασικές και ελληνιστικές φιλοσοφικές σχολές, όπως ο Στωικισμός και ο Επικουρισμός. Αυτό που παραμένει ζητούμενο της έρευνας είναι ο χαρακτήρας, ο βαθμός και η ποιότητα αυτής της ομοιότητας.

Σκοπός-Ανάπτυξη Θέματος: Η παρούσα ανακοίνωση θέτει ως στόχο: (α) την ανάδειξη του ζητήματος της αναλογίας μεταξύ φιλοσοφίας και ιατρικής ως τεχνών της ζωής, διά μέσου της μελέτης της φιλοσοφίας ως μίας τέχνης του βίου που υπόσχεται την ευδαιμονία μέσα από τη θεραπεία της ανθρώπινης ψυχής· (β) την ανίχνευση των επικούρειων και των στωικών φιλοσοφικών καταβολών της CBT· (γ) την υπογράμμιση του ρόλου της ηδονής/voluptas στο πλαίσιο της φιλοσοφικής θεραπείας της ψυχής, και (δ) τη σύγκριση και την επισήμανση διαφορών, πηγαίνοντας πέρα από τις ομοιότητες και την πρωτοβάθμια επίκληση της κοινής ανθρώπινης φύσης επί της οποίας η CBT έχει βασίσει το αφήγημα της ομοιότητάς της με την αρχαία φιλοσοφία.

Συμπεράσματα: Το γεγονός ότι η CBT επικαλείται ως πρόδρομό της (και οιοσδήποτε προπάτορα) την αρχαία φιλοσοφία, δεν θα πρέπει να επισκιάζει τις πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές και θρησκευτικές διαφορές. Η συγκριτική αυτή θεώρηση αναμένεται να φωτίσει καλύτερα τον κοινωνικό, νοσηματοδοτικό και θεραπευτικό ρόλο της Φιλοσοφίας από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΠΑ5. ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Αντώνης Μπιλίσας

Ο σκοπός της παρέμβασης είναι η αποσαφήνιση του περιεχομένου της έννοιας γύρω από το οποίο επικρατεί σύγχυση.

Το αντικείμενο της Παιδείας είναι η παροχή στους νέους από την προηγούμενη γενιά, μέσω συντεταγμένης εκπαιδευτικής διαδικασίας, των απαραίτητων πληροφοριών και γνώσεων, με σκοπό την επιτυχή αυτονόμησή τους.

Αυτή επέρχεται με την οικοδόμηση ασφαλούς κριτηρίου για την ορθή ανάγνωση της πραγματικότητας και την αξιοποίηση της εμπειρίας, που είναι απαραίτητο για την αποτελεσματική υποστήριξη από τους ίδιους στη ζωή τους των ζωτικών συμφερόντων τους. Δηλαδή κατά βάση της επιβίωσης, της απόκτησης παιδιών, της κοινωνικής τους ένταξης, καθώς και της ευζωίας τους που στην επικούρεια ορολογία χαρακτηρίζεται ως ηδονή.

Η εκπαιδευτική πληροφορία είναι δύο ειδών. Αυτή που τους προετοιμάζει για την εξασφάλιση, με τις δικές τους δυνάμεις, των οικονομικών πόρων που είναι απαραίτητοι για την συντήρησή τους, και αυτή που αφορά την ηθική τους εκπαίδευση, η οποία τους είναι απαραίτητη για τις ορθές επιλογές και αποφυγές στη ζωή τους.

Η διαπαιδαγώγηση αυτού του είδους αποσκοπεί στην οικοδόμηση των βάσεων της ατομικής ηθικής φιλοσοφίας που εναρμονίζεται με τον σκοπό της ζωής και επιτυγχάνεται με την καλλιέργεια συγκεκριμένων ατομικών και κοινωνικών ικανοτήτων που στην αρχαιότητα χαρακτηρίζονταν ως βασικές αρετές.

Πρόκειται για την φρόνηση που περιλαμβάνει την ορθή μέθοδο σκέψης και κρίσης, την σωφροσύνη (εγκράτεια) που μας προστατεύει από τα λάθη στις επιλογές στην περίπτωση εκδήλωσης σφοδρών επιθυμιών, το σθένος (ανδρεία) η συνδρομή του οποίου μαζί με την αυτάρκεια αποτελεί προϋπόθεση της ελευθερίας, την αίσθησης της ομορφιάς στην πληρότητά της, που μας επιτρέπει να χαιρόμαστε την φύση και την τέχνη, την δικαιοσύνη με βάση την οποία πρέπει να ρυθμίζονται οι προσωπικές και κοινωνικές σχέσεις, την συμμετοχή στα δημόσια πράγματα με σκοπό όχι την ανάληψη πολιτειακής θέσης αλλά την φροντίδα, την μόρφωση και την ασφάλεια όλων μέσα από κοινωνικούς θεσμούς, καθώς και την υπεράσπιση της Δημοκρατίας και τέλος την φιλία που αποτελεί την σημαντικότερη εκδήλωση κοινωνικότητας και την βάση όλων των κοινωνικών σχέσεων.

Κάθε εκπαιδευτικό σύστημα που τάσσεται στην πλευρά του διαφωτισμού πρέπει να ασχολείται και να επενδύει σε εφαρμογές που αποσκοπούν στην ανάπτυξη των ικανοτήτων αυτών και ταυτόχρονα να μεριμνά ώστε κατά την μακρόχρονη εκπαιδευτική διαδικασία η μάθηση και η χαρά να πηγαίνουν μαζί. Και δεν υπάρχει μεγαλύτερη προσφορά από αυτό στην κοινωνική ζωή.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΠΑ6. ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΗΡΟΔΟΤΟΝ- ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΦΥΣΙΚΗ

Αναστάσιος Λιόλιος

Εισαγωγή-Σκοπός: Η ύλη είναι ασυνεχής. Στην Επιστολή προς Ηρόδοτον δίνεται η σχετική επιχειρηματολογία, όπως και τα περί ατόμων και κενού. Θα εξεταστούν τα χαρακτηριστικά τους και οι ομοιότητες που παρουσιάζουν με δομικά στοιχεία της σύγχρονης φυσικής του μικροκόσμου.

Ανάπτυξη Θέματος: Υπάρχει κάποιο ελάχιστο, άτμητο όριο στην υποδιαίρεση της ύλης. Στην Επιστολή προς Ηρόδοτον υποστηρίζεται ότι η ύπαρξη των ελάχιστων υλικών οντοτήτων, των «ατόμων», είναι απαραίτητος φραγμός στην ατέρμονη φθορά της ύλης. Ο Επίκουρος ακολούθως μιλά για τα “άτομα” αναφερόμενος στην εσωτερική δομή, στις ιδιότητες, στις αλληλεπιδράσεις, στην κίνησή τους. Μιλά επίσης για το “κενό” ως φύση και ως ουσιώδες συστατικό στοιχείο της πραγματικότητας. Η σύγχρονη Φυσική συμφωνεί κατ’ αρχήν με πολλά από αυτά καθώς η βασική ιδέα παραμένει: η ύλη είναι ασυνεχής στη δομή της. Κυριαρχεί στον μικρόκοσμο η ασυνέχεια, η ύπαρξη ελαχίστου σε κάθε κλίμακα με συγκεκριμένες κάθε φορά ιδιότητες. Όχι όμως το «άτμητο». Ποια μπορούμε να θεωρήσουμε σήμερα ως “Επικούρεια Άτομα”; Πολλές ομοιότητες βρίσκουμε στα πρωτόνια και στην ηλεκτρικά ουδέτερη εκδοχή τους, στα νετρόνια. Αυτά, μαζί με τα ηλεκτρόνια, συνθέτουν όλες τις σταθερές δομές της ύλης. Όλος ο κόσμος δομείται μόνο με τα τρία αυτά συστατικά στοιχεία.

Συμπεράσματα: Αξίζει να παρατηρήσουμε ότι κάποιες έννοιες και λογικά σχήματα για την φυσική πραγματικότητα, επαναλαμβάνονται σταθερά στους αιώνες, από φιλοσόφους, διανοητές και επιστήμονες, κάτι που δείχνει ότι πρέπει να αντιπροσωπεύουν στοιχεία της πραγματικότητας. Σημαίνει επίσης ότι τα στοιχεία αυτά μπορούν να γίνουν αντιληπτά και κατανοητά από τους νόες των ανθρώπων, όσων τουλάχιστον κατέκτησαν έναν τρόπο νηφάλιας σκέψης και «αμυθολόγητης κοσμοερμηνείας».

ΠΑ7. ΤΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Ιωάννης Άβαρις Κοσμόγιαννης

Εισαγωγή: Η Επικούρεια Φιλοσοφία έχει καταπιαστεί με μία ευρεία θεματολογία, ωστόσο τα θεολογικά στοιχεία της που μας έχουν διασωθεί είναι ελάχιστα. Σε αυτές τις γραμμές θα προσπαθήσουμε να τα ανιχνεύσουμε και να καταλήξουμε σε κάποια χρήσιμα συμπεράσματα.

Σκοπός: Σκοπός της εργασίας είναι να αναδειχθούν οι πραγματικές αντιλήψεις του Επικούρου

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

σχετικά με το Θεϊόν και τη σχέση του με τον άνθρωπο.

Ανάπτυξη Θέματος: Όπως διαβάζουμε στο έργο “Κύριαι Δόξαι” “ΤΟ ΜΑΚΑΡΙΟΝ ΚΑΙ ΑΦΘΑΡΤΟΝ ΟΥΤΕ ΑΥΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΕΧΕΙ ΟΥΤΕ ΑΛΛΩ ΠΑΡΕΧΕΙ, ΩΣΤΕ ΟΥΤΕ ΟΡΓΑΙΣ ΟΥΤΕ ΧΑΡΙΣΙ ΣΥΝΕΧΕΤΑΙ”. Φαίνεται ξεκάθαρα πως ο Επίκουρος όχι μόνο πιστεύει στην ύπαρξη των Θεών, αλλά τους θεωρεί “μακάρια και άφθαρτα όντα”. Απορρίπτει τις δοξασίες τις οποίες πίστευαν κάποιοι άνθρωποι της εποχής του, ότι δηλαδή ένας Θεός μπορεί να χαίρεται ή να οργίζεται, καθώς αυτά είναι χαρακτηριστικά ανθρώπινα. Σημαντική είναι και η επιστολή Προς Ηρόδοτον, όπου αναφέρεται πως “ΟΥΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΜΗ ΟΝΤΟΣ”, άποψη που αντιτίθεται έντονα στη μεταγενέστερη αντίληψη των μονοθεϊστικών δογμάτων. Επίσης, απορρίπτει την άποψη περί επιρροής των άστρων στην ανθρώπινη καθημερινότητα. Ο επικούρειος φιλόσοφος Φιλόδημος αναφέρει πως ο Θεός δεν πρέπει να είναι επίφοβος για τον άνθρωπο και πως ο θάνατος δεν πρέπει να μας τρομάζει αφού επί της ουσίας δεν τον αντιλαμβανόμαστε.

Συμπεράσματα: Απώτερος σκοπός του Επίκουρου δεν είναι να πείσει τους ανθρώπους περί ανυπαρξίας των Θεών, αλλά να τους απαλλάξει από τις δεισιδαιμονίες και το φόβο του θανάτου. Δείχνει σεβασμό στο Θεϊόν, μακριά όμως από δογματισμούς και οποιοδήποτε είδος φανατισμού.

ΠΑ8. Η ΦΙΛΙΑ ΩΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΠΙΚΟΥΡΟ

Γιώργος Η. Ηλιόπουλος

Στην παρούσα εισήγηση θέτουμε εν πρώτοις το ερώτημα εάν και κατά πόσον είναι νόμιμο να κάνουμε λόγο για επικούρεια πολιτική φιλοσοφία με δεδομένο ότι συνήθως ο Επίκουρος και η Σχολή του κατά κανόνα εξαιρούνται από τις συνολικές και συνοπτικές εκθέσεις (expositions / Darstellungen) της αρχαίας ελληνικής πολιτικής φιλοσοφίας, κυρίως εξ αιτίας της απουσίας ειδικής θεματολογίας στα διασωθέντα αποσπάσματα, καθώς και με δεδομένη τη σαφή υποχώρηση του αυτόνομου πολιτικού βίου των ελληνικών πόλεων κατά την ελληνιστική εποχή.

Εάν, από την άλλη, όπως ήδη έχει επισημανθεί, η πρακτική φιλοσοφία του Επίκουρου παρουσιάζει ουσιώδη σημεία σύγκλισης με την αντίστοιχη του Αριστοτέλη και λάβουμε υπ' όψιν τη θεμελιώδη θέση του Σταγειρίτη ότι ο άνθρωπος είναι ζών πολιτικόν, δηλαδή έμβιο ον προορισμένο να σχηματίζει κοινότητες θεσμοποιημένης συμβίωσης επειδή εκ φύσεως διαθέτει λόγο, τότε καταλήγουμε ότι ακόμη και μία φιλοσοφία που εκ πρώτης όψεως απέχει από πολιτικά σημαντικές αποφάνσεις δεν παύει επί της ουσίας να είναι πολιτική, έστω και άδηλα.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Ούτως εκόντων των πραγμάτων επιχειρούμε να ανασυνθέσουμε το υπόρρητο περιεχόμενο της επικούρειας πολιτικής φιλοσοφίας εκκινώντας από «τα κάτω», από την επικούρεια αντίληψη περί φιλίας ως θεμελιώδους έννοιας που διέπει και συνέχει τις σχέσεις μεταξύ έλλογων και αυτοσυνείδητων μελών της φιλοσοφικής κοινότητας. Θα επιχειρήσουμε να δείξουμε ότι η επικούρεια περί φιλίας αντίληψη, σύμφωνα με τους όρους ανάδυσής της αλλά και ανεξάρτητα από αυτούς, με βάση τις θεμελιώδεις ιδέες της συγκρότησής της είναι σημαντική και για την εποχή μας.

ΠΑ9. ΘΕΡΑΠΕΥΟΝΤΑΣ ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΑ ΤΟΝ ΦΟΒΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Κωνσταντίνα Γαβαλά

Εισαγωγή: Ο μεγαλύτερος φόβος για τον άνθρωπο είναι ο φόβος του θανάτου. Γεννάει εκείνη τη σπαρακτική αίσθηση της εφήμερης ύπαρξης. Παραμονεύει πίσω από όλους τους φόβους. Η αποστέρηση από τα αγαθά της ζωής, από τη δυνατότητα εξέλιξης, μας τρομάζει. Όταν η ύπαρξη τερματίζεται, τερματίζονται και όλες της οι δυνατότητες. Ματαιώνεται η πιθανή εκπλήρωση όλων των επιθυμιών μας, αφανίζεται η υποκειμενικότητά μας.

Σκοπός: Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι μέσα από τη διδασκαλία του Επίκουρου να καταφέρουμε να «κάνουμε οίστρο της ζωής τον φόβο του θανάτου» όπως λέει ο Εμπειρικός.

Ανάπτυξη Θέματος: Η ηθική διδασκαλία του Επίκουρου είχε βασική επιδίωξη να απαλλάξει τον άνθρωπο από το φόβο του θανάτου, να τον διδάξει την ικανότητα κατανόησης των ορίων του ανθρώπινου βίου και μέσα σ' αυτά, αφού απομακρύνει τους σωματικούς και τους διανοητικούς πόνους, να κατακτήσει την αταραξία της ψυχής για να απολαύσει τη χαρά της ζωής. Η επίγνωση της ανυπέρβλητης θνητότητας δίνει μια ξεχωριστή σημασία στην ύπαρξη, μας απαλλάσσει από τον μάταιο πόθο της αθανασίας και μας βοηθάει να δημιουργήσουμε νόημα στη ζωή μας.

Συμπεράσματα: Ο Επίκουρος επισημαίνει: «Γεννηθήκαμε μια φορά και δε γίνεται να γεννηθούμε και δεύτερη, κι είναι βέβαιο πως δεν θα υπάρξουμε ξανά στον αιώνα τον άπαντα. Εσύ όμως, ενώ δεν εξουσιάζεις το αύριο, αναβάλλεις την ευτυχία για αργότερα. Κι η ζωή κυλά με αναβολές και χάνεται, κι ο καθένας μας πεθαίνει απασχολημένος» (Επίκουρου Προσφώνησης 14).

ΕΠΙΤΟΙΧΙΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΕΑ1. ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΙΔΕΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΕΚΛΕΚΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΟΣ ΝΕΟΠΛΑΤΩΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Χρήστος Γαπιτζάκης

Αναπληρωτής Καθηγητής Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ - Ιδρυτικό Μέλος Κήπου Αθηνών

Εισαγωγή: Η Επικούρεια φιλοσοφία είναι τόσο εναργής, ώστε για τον αντικειμενικό παρατηρητή που θέλει να προσεγγίσει την ουσία της αρκεί η ανάγνωση των αυθεντικών κειμένων του Επίκουρου και των μαθητών του για να λάμψει η αληθινή όψη της. Οι ιδεαλιστές συγγραφείς, όμως, επιλέγουν να υποστηρίξουν με διαλεκτικά και ρητορικά επιχειρήματα μία συγκεκριμένη υποκειμενική παρερμηνεία της Επικούρειας φιλοσοφίας, που να ταιριάζει στην κοσμοθεωρία τους. Η παρερμηνεία αυτή γίνεται ολοφάνερη εάν ελεγχθούν αυτές οι απόψεις καλοπροαίρετα αλλά και αντικειμενικά με τον επικούρειο Κανόνα, την εμπειρική μεθοδολογία με συγκεκριμένα κριτήρια αλήθειας, που αποτελεί πρόδρομο της πειραματικής επιστημονικής μεθόδου.

Σκοπός: Θα κριθούν με τον Κανόνα δύο βιβλία που εκδόθηκαν πρόσφατα.

Ανάπτυξη Θέματος: Το βιβλίο «Μάρκος Αυρήλιος, Επίκτητος, Επίκουρος: Η φιλοσοφία της απελευθέρωσης Στωικών και Επικούρειων» του Ευγένιου Α. Γιαρένη (εκδόσεις Δρόμων 2023) αποτελεί ένα παράδειγμα εκλεκτικής παρουσίασης της Επικούρειας φιλοσοφίας, ώστε να γίνει πιο εύπεπτη από ανθρώπους με στωικό και πανθειστικό προσανατολισμό σκέψης. Στην Εισαγωγή (σελ. 36-38) ο συγγραφέας αναφέρεται «στο Μεγάλο Πνεύμα που κινεί και συνέχει το Παν», αναρωτιέται «πού 'τελειώνει' το Πνεύμα, αφού είναι το μόνο που πραγματικά υπάρχει, για να πούμε ότι 'αρχίζει' το σώμα;» και υποστηρίζει ότι «ο ανθρώπινος νους είναι, για τους περισσότερους ανθρώπους, και θα παραμείνει για πάντα εξαρτώμενος και σκλάβος των εντυπώσεων με τις οποίες τον προμηθεύουν οι αισθήσεις». Το βιβλίο «Επικούρου Τετραφάρμακος: Το απόλυτο πνευματικό και ψυχικό φάρμακο» του Νικόλαου Λυκάονα Παπάζογλου (εκδόσεις Ανοιχτή Πόλη 2023) αποτελεί ένα παράδειγμα ιδεαλιστικής ελληνοκεντρικής ερμηνείας της Επικούρειας φιλοσοφίας, ώστε να ταιριάζει στον μυστικιστικό νεοπλατωνικό τρόπο σκέψης. Ο συγγραφέας παρουσιάζει το μυστηριακό περιεχόμενο της Τετραφαρμάκου «αφού η μυωπική όραση των ανθρώπων και το δεσμωτήριο της γήινης βαρύτητας δεν βοηθούν να αντιληφθούν το Θεϊκό Σχέδιο» (σελ.100).

Συμπέρασμα: Οι ιδεαλιστικές παρερμηνείες της Επικούρειας φιλοσοφίας είναι ολοφάνερες σε οποιονδήποτε αντικειμενικό παρατηρητή με νου και γνώση.

ΕΠΙΤΟΙΧΙΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΕΑ2. Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ιωάννης Άβαρις Κοσμογιαννης

Θεολόγος, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Εισαγωγή: Ένα από τα θέματα που διαχρονικά απασχολούν τον άνθρωπο είναι ο Θάνατος, το άγνωστο που τον διέπει και ο φόβος που αυτός προκαλεί. Ο Επίκουρος έχει δώσει τη δική του ξεχωριστή απάντηση σχετικά με αυτό το τόσο ιδιαίτερο ζήτημα.

Σκοπός: Η ανάδειξη της θέσης της Επικούρειας Φιλοσοφίας για το Θάνατο, καθώς και η υποστήριξη της θέσης πως ο άνθρωπος δεν πρέπει να τον φοβάται. Μελετώντας τον Επίκουρο οδηγούμαστε στην αφοβία για το Επέκεινα, καθώς αποτελεί κι αυτό αναπόσπαστο κομμάτι της εξέλιξης.

Ανάπτυξη Θέματος: Στην Τετραφάρμακο ο Επίκουρος υποστηρίζει πως ο Θάνατος οδηγεί σε απώλεια των αισθήσεων, άρα δεν πρέπει να μας αναστατώνει κάτι που δε μπορούμε να αντιληφθούμε. Θεωρεί πως ο Θάνατος οδηγεί στην ανυπαρξία, επομένως τον άνθρωπο δεν περιμένει ούτε κάποιου είδους επιβράβευση, αλλά ούτε κάποια τιμωρία. Στην Επιστολή προς Μενοικέα αναφέρει πως η μεταθανάτια ανυπαρξία μας οδηγεί να ξεπεράσουμε την επιθυμία της αθανασίας, συνεπώς απολαμβάνουμε περισσότερο το βίο μας. Υποστηρίζει, λοιπόν, την άποψη πως “τίποτα φοβερό δεν υπάρχει στο να μη ζει κανείς”. Ο πραγματικά σοφός άνθρωπος εκτιμά τις χαρές που προσφέρει η ζωή και δεν απασχολεί το νου του με πράγματα που δε βρίσκονται στον τωρινό βίο του, αλλά κάπου στο μέλλον. Η φροντίδα του καλού βίου ταυτίζεται με τη φροντίδα ενός καλού θανάτου.

Συμπεράσματα: Ο άνθρωπος δεν πρέπει να φοβάται τον Θάνατο και οφείλει στον εαυτό του να απολαμβάνει κάθε στιγμή. Ο δρόμος για την αφοβία αυτή μπορεί να είναι η μελέτη της Επικούρειας Φιλοσοφίας και οι ανοικτοί πνευματικοί μας ορίζοντες.

ΕΠΙΤΟΙΧΙΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΕΑ3. Η ΚΥΝΙΚΗ ΚΑΙ Η ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ευθύμιος Κολιοκώτσης

Πολιτικός Μηχανικός - Μέλος Κήπου Αθηνών

Στο παρόν θα ασχοληθούμε με την Κυνική και την Επικούρεια φιλοσοφία, δηλαδή τις ομοιότητες και αντιθέσεις που υπάρχουν μεταξύ τους. Αφού είμαστε γνώστες και φίλοι της Επικούρειας φιλοσοφίας θα πρέπει αρχικά να αναφέρουμε τις βασικές αρχές των κυνικών. Οι Κυνικοί κατεφρόνουν τον πλούτο και την επίδειξη, τις γενικεύσεις και κάθε πράγμα που δεν ήταν χειροπιαστό. Αυτά που δίνουν οι αισθήσεις είναι η αλήθεια, γενικές ιδέες ως οντότητες δεν υπάρχουν. Απέδιδαν κύρια και αποκλειστική σημασία στην πράξη, ειρωνευόμενοι τις θεωρίες και τις συζητήσεις. Η αντίληψή τους για τα πράγματα ήταν αισθησιαρχική και ένας χονδρόκοπος εμπειρισμός. Η γνώση δεν είναι αυτοσκοπός αλλά μέσον προς εξασφάλιση της ευδαιμονίας. Η υπηρεσία της αρετής και η αποφυγή της ηδονής είναι αρκετή για την κατάκτηση της ευδαιμονίας. Ο ενάρετος άνθρωπος δεν υπάρχει ανάγκη να συμπεριφέρεται σύμφωνα με τους νόμους, αρκεί να αφήσει την φύση του να εκδηλωθεί ελεύθερα και ανεπηρέαστα από εσωτερική βία ή πλάνη και από εσωτερικό πάθος. Ο άνθρωπος αποκτά την ανεξαρτησία του από τον έξω κόσμο περιορίζοντας τις απαιτήσεις του από την ζωή ώστε ουδενός ή ελαχίστου να έχει ανάγκη. Σχετικά με την αισθησιαρχία και τον εμπειρισμό οι Επικούρειοι δέχονται ότι για την γνώση ή την ανακάλυψη της αλήθειας απαραίτητα είναι οι αισθήσεις, οι προλήψεις, τα αισθήματα και οι φανταστικές επιβολές της διάνοιας. Οι αισθήσεις είναι το πρωταρχικό κριτήριο αφού τα άλλα εξαρτώνται από αυτή. Ο σοφός κατά τους Επικούρειους έχει ως στόχο τον ηδονικό βίο, την απονία, την αταραξία και την ευδαιμονία, οπότε η συμπεριφορά του μέσα στην κοινωνία χαρακτηρίζεται από φιλία και φιλανθρωπία, αλλά δεν θα πολιτευθεί, θα κάνει οικογένεια μόνο όταν υπάρχει λόγος και δεν θα ζήσει σαν Κυνικός κλπ. Μετά από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η Κυνική φιλοσοφία είναι μια ακραία θεώρηση των πραγμάτων και αυτός είναι ο λόγος ότι κατόπιν εξελίχθηκε σε μία όχι κυρίως φιλοσοφική σχολή, αλλά σε μία αίρεση (εκτροπή) του βίου.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ

17 - 18 Φεβρουαρίου 2024

ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ

Πολιτιστικό Κέντρο Γέρακα, Αθήνα
Διεύθυνση: Κλειτάρχου 23, Γέρακας 15344

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

- Δήμος Παλλήνης
- Φίλοι Επικούρειας Φιλοσοφίας
«Κήπος Αθηνών»
«Κήπος Θεσσαλονίκης»

ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΓΙΑ COVID-19 ΚΑΙ ΓΡΙΠΗ

Η διεξαγωγή του συνεδρίου έχει σχεδιαστεί έτσι, ώστε να τηρηθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα υγιεινής, με βάση τα υγειονομικά πρωτόκολλα:

- Τήρηση αποστάσεων ασφαλείας
- Τήρηση κανόνων ατομικής υγιεινής
- Σύσταση για χρήση μάσκας καθ' όλη τη διάρκεια παραμονής στους στεγασμένους χώρους του συνεδριακού κέντρου.
- Διαθέσιμες μάσκες και αντισηπτικά θα υπάρχουν στους χώρους του συνεδριακού κέντρου.

ΕΠΙΣΗΜΗ ΓΛΩΣΣΑ

Επίσημη γλώσσα του Συμποσίου είναι η Ελληνική.

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Για πιστοποιητικά συμμετοχής η προ-εγγραφή ή η εγγραφή είναι απαραίτητη. Απαραίτητη προϋπόθεση για την εγγραφή στο Συνέδριο είναι η υποβολή της Φόρμας Εγγραφής την οποία μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του Συνεδρίου:

<https://epicuros.gr/Symposio/kombos14/>

Οι εγγεγραμμένοι σύνεδροι θα λάβουν την ηλεκτρονική κονκάρδα (e-badge) στο email που καταχωρούν κατά την εγγραφή τους, η οποία θα περιλαμβάνει το προσωπικό barcode για την αναγκαία σάρωση κατά την είσοδο και έξοδο τους στις αίθουσες καθώς και το Τελικό Πρόγραμμα του Συμποσίου σε ηλεκτρονική μορφή.

Οι εγγεγραμμένοι σύνεδροι θα παραλάβουν μετά τη λήξη του Πανελληνίου Συμποσίου ηλεκτρονικά Πιστοποιητικό Παρακολούθησης (e-Certificate), στην ηλεκτρονική διεύθυνση (e-mail) που έχουν δηλώσει στη Φόρμα Εγγραφής τους και αφού συμπληρώσουν το Δελτίο Αξιολόγησης.

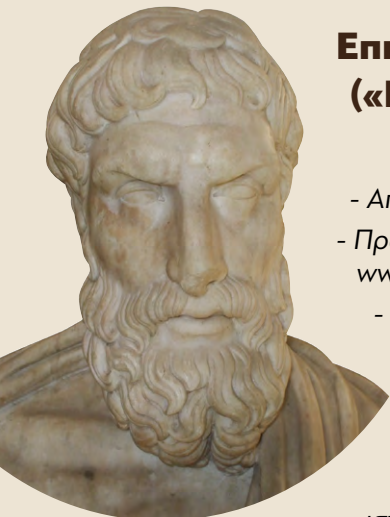
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Για οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με το Επιστημονικό Πρόγραμμα και την Εγγραφή σας στο Συνέδριο, σας παρακαλούμε να επικοινωνήσετε με την Εταιρεία Διοργάνωσης του Συνεδρίου:

ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ
ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

Χατζηκώστα 4, 115 21 Αθήνα
Τηλ: 211 212 6577, 6937 057173
E-mail: info@congressgroup.gr

Επιστολή Επικούρου προς Ηρόδοτο («Περί φύσεως»)

- Απόδοση Λεωνίδα Α. Αλεξανδρίδη
- Πρώτη δημοσίευση
www.epicuros.gr/keimena/k_Herodotos.htm (Μάιος 2014)
- Δεύτερη δημοσίευση στο βιβλίο «Επικούρεια Φιλοσοφία: Μαθήματα στον Κήπο Αθηνών» (2015)

Η επιστολή του Επικούρου προς Ηρόδοτο εντοπίζεται στο έργο «Βίοι και γνώμαι των εν φιλοσοφία ευδοκιμησάντων και των εκάστη ιαίρεσει αρεσκόντων εν επιτόμω συναγωγή» του Διογένη Λαέρτιου, ιστοριογράφου των φιλοσόφων της αρχαιότητας. Οι ερευνητές έχουν χρονολογήσει τη συγγραφή του έργου του Διογένη Λαέρτιου τον 3ο αιώνα μ.χ., δηλαδή έξι αιώνες μετά από τον Επικούρο. Στο δέκατο και τελευταίο βιβλίο του έργου αυτού περιλαμβάνεται ο βίος του Επικούρου και η φιλοσοφία του, η οποία παρουσιάζεται μέσω τριών επιτομικών επιστολών του και του βιβλίου του «Κύριαι Δόξαι» (Κύριες Δοξασίες), ενώ επιπλέον διανθίζεται με σχόλια του Διογένη Λαέρτιου. Η επιστολή προς Ηρόδοτο αποτελεί την επιτομή του Επικούρου «περί φύσεως» και καταγράφεται εδώ το πρώτο τμήμα της (περίπου το ένα πέμπτο της συνολικής επιτομής).

[35] Ἐπίκουρος Ἡροδότῳ χαίρειν.

Ὁ Επικούρος χαιρετά τον Ηρόδοτο.

Για όσους δεν είναι σε θέση, Ηρόδοτε, να μελετήσουν με ακρίβεια όλα όσα έχω γράψει σχετικά με την φύση, ούτε να εξετάσουν με προσοχή τα πιο εκτεταμένα βιβλία που έχω συντάξει, ετοίμασα μια επιτομή όλου του συστήματος μου, ώστε μέσω αυτής να συγκρατήσουν εύκολα στην μνήμη τους τουλάχιστον τις πιο γενικές αρχές σε κάθε τομέα και να μπορέσουν, στο μέτρο που ασχολούνται επιμελώς με την μελέτη της φύσης, να βοηθηθούν σε κάθε στιγμή στα σημαντικότερα σημεία. Και αυτοί ακόμη που έχουν προχωρήσει αρκετά στην έρευνα των βασικών αρχών πρέπει να έχουν στη μνήμη τους το σχήμα του όλου συστήματος, που εκτίθεται στις κύριες αρχές του, επειδή έχουμε πιο συχνά ανάγκη από μια αντίληψη του συνόλου και όχι στον ίδιο βαθμό από μια αντίληψη των λεπτομερειών.

[36] Πρέπει κατά συνέπεια, να επανερχόμαστε στις βασικές αρχές και να απομνημονεύουμε συνεχώς όσα είναι αναγκαία για να έχουμε τη πιο βασική κατανόηση της αλήθειας. Και πράγματι η ακριβής γνώση των λεπτομερειών θα διακριβωθεί πλήρως, εάν οι γενικές αρχές στους διαφόρους τομείς συλλαμβάνονται ολοκληρωτικά και συγκρατούνται στον νου, επειδή ακόμη και στην περίπτωση εκείνου που έχει πλήρως μυηθεί στο σύστημα, το πιο βασικό γνώρισμα σε κάθε ακριβή γνώση είναι η ικανότητα να κάνει ταχεία χρήση της παρατήρησης και της κατανόησης και αυτό μπορεί να γίνεται εάν όλα μπορούν να αναχθούν σε στοιχειώδεις

αρχές και διατυπώσεις. Διότι δεν είναι δυνατόν για κάποιον να κάνει σύντμηση στο πέρασμα συνεχώς με τον νου σε όλο το σύστημα, εάν δεν είναι ικανός να συμπεριλάβει στον νου του μέσα από σύντομες διατυπώσεις, όλα αυτά που μπορεί να έχουν εκθεθεί με ακρίβεια στις λεπτομέρειες τους.

[37] Καθώς λοιπόν η μέθοδος που έχω περιγράψει είναι χρήσιμη σε όλους αυτούς που ασχολούνται με την έρευνα της φύσης, εγώ που αφιερώνω όλη συνεχώς την ενεργητικότητά μου με την έρευνα της φύσης χάρις στην οποία απολαμβάνω τέλεια γαλήνη στη ζωή μου, έχω συγγράψει για σένα άλλη επιτομή σε αυτές τις γραμμές, συνοψίζοντας τα βασικά στοιχεία όλων μου των θεωριών.

Πρώτα, Ηρόδοτε, πρέπει να αντιληφθούμε τις έννοιες που συνδέονται με τις λέξεις, ώστε ανάγοντας σε αυτές τις έννοιες τις γνώμες ή τα προβλήματα της έρευνας ή της σκέψης, να μπορούμε να κρίνουμε και να μη μένουν όλα τα πράγματα αβέβαια για μας και να χανόμαστε σε ατέρμονες ερμηνείες, ή να χρησιμοποιούμε λέξεις κενές νοήματος. [38] Για το λόγο αυτό είναι αναγκαίο η αρχική νοητική εικόνα που συνδέεται με την κάθε λέξη να είναι φανερή και να μην χρειάζεται καθόλου απόδειξη, εάν βέβαια θέλουμε να έχουμε κάποιο κριτήριο στο οποίο να μπορούμε να ανάγουμε το αντικείμενο της έρευνας ή το θέμα της σκέψης ή τον σχηματισμό της γνώμης. Και επιπλέον, πρέπει οπωσδήποτε να κάνουμε τις έρευνες μας σύμφωνα με τις αισθήσεις μας και συγκεκριμένα σύμφωνα με τις άμεσες παραστάσεις που μας δίνουν είτε ο νους είτε οποιοδήποτε άλλο από τα κριτήρια, καθώς επίσης και σύμφωνα με τα συναισθήματα που υπάρχουν μέσα μας, ώστε να μπορούμε με τη βοήθειά τους να βγάζουμε συμπεράσματα γι' αυτά που προσμένουν επιβεβαίωση και γι' αυτά που είναι αφανή. Αφού καθορίσαμε αυτά τα σημεία, πρέπει τώρα να εξετάσουμε τα πράγματα που δεν μπορούν να γίνουν αντιληπτά από τις αισθήσεις.

Πρώτα απ' όλα, πρέπει να πούμε ότι τίποτα δεν γίνεται από το μη ον, διαφορετικά το κάθε τι θα μπορούσε να γίνει από το κάθε τι χωρίς να έχει ανάγκη από κάποιο σπέρμα. [39] Και πάλι, αν αυτό που εξαφανίζεται καταστρεφόταν στο μη ον, όλα τα πράγματα θα είχαν ήδη χαθεί, δεδομένου ότι αυτά στα οποία θα διαλύονταν δεν θα υπήρχαν. Και όμως το σύμπαν ήταν πάντοτε το ίδιο που είναι τώρα και θα είναι το ίδιο πάντοτε. Πράγματι δεν υπάρχει τίποτα στο οποίο θα μπορεί να μεταβληθεί, επειδή δεν υπάρχει τίποτα έξω από το σύμπαν που θα μπορούσε να εισδύσει και να προκαλέσει την αλλαγή.

Πέραν τούτου και το σύμπαν αποτελείται από σώματα και από κώρο. Ότι υπάρχουν τα σώματα, το επιβεβαιώνει η ίδια η αίσθηση στην εμπειρία όλων των ανθρώπων και σύμφωνα με τη μαρτυρία των αισθήσεων είμαστε υποχρεωμένοι να βγάζουμε συμπεράσματα για τα αφανή με το συλλογισμό, όπως έχω αναφέρει πιο πάνω. [40] Και εάν δεν υπήρχε αυτό που ονομάζουμε κενό και κώρο και ανέγγιχτη φύση, τότε τα σώματα δεν θα είχαν που να σταθούν ούτε που να κινηθούν, ενώ όπως φαίνεται κινούνται. Και πέραν από αυτά τα δύο πράγματα, τα σώματα και το κενό, τίποτα άλλο δεν μπορούμε να διανοηθούμε, ούτε μέσω της άμεσης αντίληψης ούτε σε αναλογία με πράγματα που γίνονται άμεσα αντιληπτά που θα μπορούσε να γίνει αντιληπτό σαν ολοκληρωμένες φυσικές οντότητες και όχι σαν αυτά που ονομάζουν μόνιμες ή παροδικές ιδιότητες των σωμάτων ή του κενού. Και μάλιστα ανάμεσα στα σώματα υπάρχουν κάποια που είναι σύνθετα και κάποια άλλα από τα οποία αποτελούνται τα σύνθετα. [41] Αυτά εδώ, που κάνουν τα σύνθετα, είναι άτομα και αμετάβλητα, εφόσον δεν θέλουμε

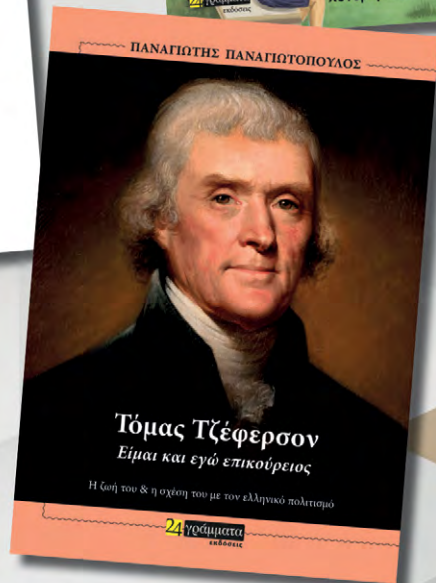
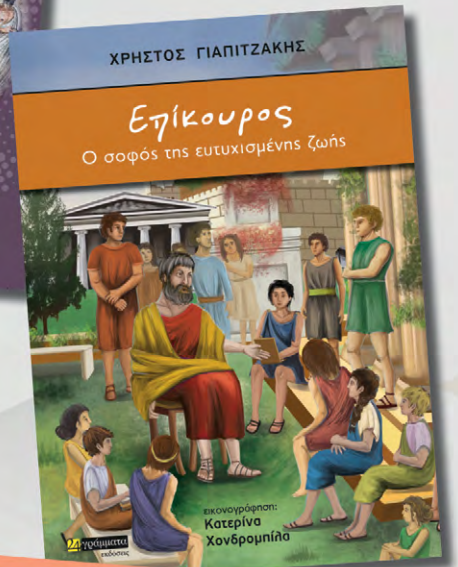
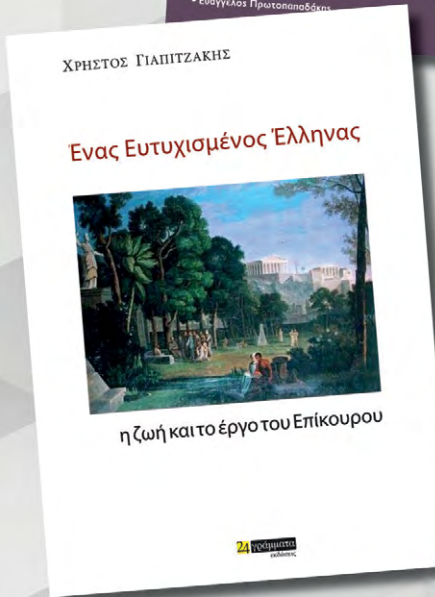
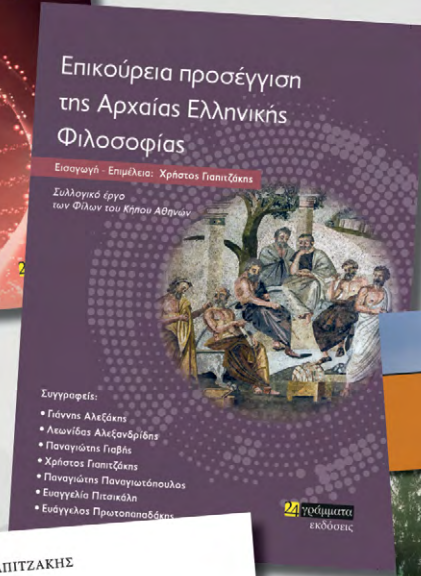
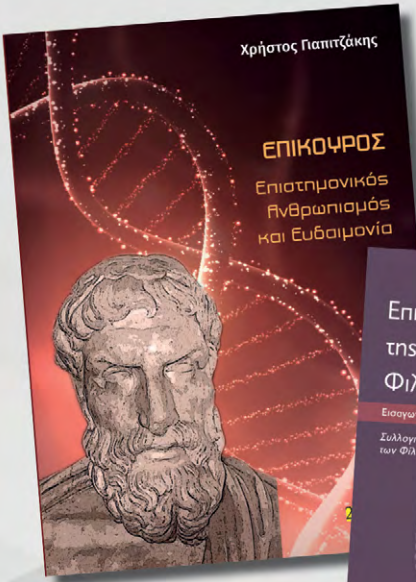
όλα τα πράγματα να καταστραφούν στο μη ον, αλλά να παραμείνουν, μετά την διάλυση των συνθέτων, εντελώς ανθεκτικά στοιχεία μιας συμπαγούς φύσης, και να μην μπορούν με κανένα τρόπο να διαλυθούν. Συνεπώς, τα πρωταρχικά στοιχεία είναι κατ' ανάγκην οι άτμητες υλικές οντότητες.

Επιπλέον το σύμπαν είναι άπειρο. Επειδή κάθε τι που είναι περιορισμένο, έχει κάποιο άκρο και αυτό εδώ το άκρο γίνεται αντιληπτό σε σχέση με κάτι άλλο. Έτσι ώστε καθώς δεν έχει άκρο δεν έχει πέρας, αλλά εάν δεν έχει πέρας, είναι άπειρο και δεν είναι περιορισμένο. Το σύμπαν είναι επίσης άπειρο σε σχέση με το πλήθος των σωμάτων και την έκταση του κενού. [42] Επειδή εάν από τη μια μεριά το κενό ήταν άπειρο και ο αριθμός των σωμάτων πεπερασμένος, τα σώματα δεν θα παρέμεναν πουθενά αλλά θα μεταφέρονταν διεσπαρμένα μέσα στον άπειρο κενό, επειδή δεν θα είχαν άλλα σώματα για να τα στηρίξουν και να τα συγκρατήσουν μέσω της σύγκρουσης. Εάν από την άλλη μεριά το κενό ήταν περιορισμένο, τα άπειρα σε αριθμό σώματα δεν θα είχαν χώρο για να σταθούν. Επιπλέον τα άτμητα και συμπαγή σώματα, από τα οποία σχηματίζονται και τα σύνθετα σώματα και στα οποία αποσυντίθενται, έχουν ασύλληπτη ποικιλία σχημάτων. Επειδή δεν είναι δυνατόν, να προκύψει τέτοια ατελείωτη ποικιλία σωμάτων από τα ίδια σχήματα των ατόμων εάν αυτά είναι σε περιορισμένο αριθμό. Και έτσι τα άτομα από κάθε σχήμα, τα όμοια δηλαδή, είναι άπειρα σε αριθμό, στις διαφορές όμως κατά το σχήμα δεν είναι εντελώς άπειρα, αλλά μόνο ασύλληπτα σε αριθμό. Διότι, δεν είναι καθόλου δυνατή η διαίρεση μέχρι το άπειρο, επειδή οι ιδιότητες μεταβάλλονται.

[43] Και τα άτομα κινούνται συνεχώς στην αιωνιότητα με ίση ταχύτητα, καθώς το κενό παρέχει την ταυτόχρονη άφιξη και στο πολύ ελαφρύ και στο πολύ βαρύ, άλλα μεν πέφτοντας κατευθείαν προς τα κάτω, κάποια άλλα παρεκκλίνοντας, και κάποια αναπηδώντας μετά την σύγκρουσή τους. Και από αυτά τα τελευταία, κάποια απομακρύνονται σε μεγάλη απόσταση το ένα από το άλλο, ενώ κάποια άλλα ξανά αναπηδούν και αναπηδούν, κάθε φορά που από τύχη συγκρατούνται από την περιπλοκή τους με άλλα, ή όταν περιβάλλονται από άτομα που έχουν περιπλακεί γύρω τους. [44] Επειδή από τη μια μεριά η φύση του κενού που διαχωρίζει κάθε άτομο από μόνο του προκαλεί αυτό το πράγμα, καθώς δεν έχει την ικανότητα να προβάλλει αντίσταση, και από την άλλη μεριά η σκληρότητα που υπάρχει στα άτομα τα κάνει να αναπηδούν μετά τη σύγκρουση σε τόσο μεγάλη απόσταση όσο επιτρέπει η περιπλοκή διαχωρισμό μετά τη σύγκρουση. Και δεν υπάρχει αρχή σε αυτές τις κινήσεις, δεδομένου ότι η αιτία τους είναι τα άτομα και το κενό. Τα άτομα δεν έχουν καμία δική τους ιδιότητα, πέραν από το σχήμα, το μέγεθος και το βάρος. Σε ότι αφορά το χρώμα, αυτό αλλάζει σύμφωνα με τη θέση των ατόμων. Κατά τα άλλα, δεν αποδίδεται στα άτομα οποιοδήποτε μέγεθος. Ποτέ, είναι αλήθεια, κανένα άτομο δεν έγινε αντιληπτό με τις αισθήσεις.

[45] Αυτή η σύντομη έκθεση, εάν όλα αυτά τα πράγματα συγκρατηθούν στη μνήμη, προσφέρουν επαρκές υπόδειγμα για τη κατανόηση της φύσης των πραγμάτων. Ομοίως, υπάρχουν άπειροι κόσμοι, άλλοι μεν όμοιοι με τον δικό μας και άλλοι που διαφέρουν από αυτόν. Επειδή καθώς τα άτομα είναι άπειρα σε αριθμό, όπως έχει ήδη αποδειχθεί, μεταφέρονται στις πιο μακρινές αποστάσεις στο διάστημα. Επειδή αυτά τα άτομα, που έχουν τέτοια φύση ώστε να δίνουν γέννηση σε έναν κόσμο ή να τον συντηρούν, δεν εξαντλούνται από τον σχηματισμό ενός μόνο κόσμου ή περισσοτέρων σε περιορισμένο αριθμό, ούτε από όλους αυτούς τους κόσμους που μοιάζουν μεταξύ τους, ούτε από όλους εκείνους που διαφέρουν από αυτούς τους τελευταίους. Κατά συνέπεια δεν υπάρχει πουθενά κανένα εμπόδιο στην ύπαρξη μιας απειρίας κόσμων.

Επικούρεια φιλοσοφία

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε θερμά τις παρακάτω εταιρείες για την υποστήριξη της εκδήλωσης.

ΚεφαλοΓενετική *CephaloGenetics*

ΚΕΝΤΡΟ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ

Γενετική Διάγνωση – Γενετική Συμβουλή – Πρόληψη

Διευθυντής: Δρ. Χρήστος Γιαπιτζάκης, DMD,BS,MS,PhD
Αν. Καθηγητής Γενετικής
της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΝΕΥΡΟΓΕΝΕΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

ΚΡΑΝΙΟΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΥΝΔΡΟΜΑ

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΕΣ ΝΕΟΠΛΑΣΙΕΣ

ΘΡΟΜΒΟΦΙΛΙΑ

ΑΥΤΟΑΝΟΣΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

ΣΤΟΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ 88, ΚΑΛΛΙΘΕΑ, ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ: 210 95 95 772

www.cephalogenetics.gr

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ | ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ | ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

CONGRESS GROUP CONFERENCE MANAGEMENT

Χαζηγκώστα 4 Πλατεία Μαβίλη, 115 21 Αθήνα | T: 211 212 6577, 6944 679746 | E: info@congressgroup.gr, i.koutsouleri@congressgroup.gr | S: www.congressgroup.gr

**CONGRESS
GROUP** CONFERENCE
MANAGEMENT